

Sygn. akt I C 312/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 kwietnia 2016 roku

Sąd Rejonowy w Wieluniu I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSR Marek Kolasa

Protokolant: staż. urz. B. Z.

po rozpoznaniu w dniu 30 marca 2016 roku w Wieluniu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w K.

przeciwko P. L.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1. uznaje za bezskuteczną względem powoda (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w K. umowę darowizny z dnia 11 października 2013 r. sporządzoną w formie aktu notarialnego przed notariuszem B. O. w Kancelarii Notarialnej mieszczącej się w K., Rep. A nr 8501/2013, mocą której S. L. darował swojemu synowi – pozwanemu P. L. zabudowaną nieruchomość położoną w O., gmina Ł., stanowiącą działki o numerach ewidencyjnych (...) o łącznej powierzchni 0,7100 ha, dla której Sąd Rejonowy w Kępnie V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) - dla ochrony wierzytelności powoda (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w K. wobec S. L. w kwocie 69.150,00 (sześćdziesiąt dziewięć tysięcy sto pięćdziesiąt 00/100) złotych, wynikającej z obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, orzeczonego wyrokiem Sądu Rejonowego w Kępnie z dnia 25 listopada 2008 r. w sprawie o sygn. akt II K 26/08, utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 19 maja 2009 r., w sprawie o sygn. akt IV Ka 79/09;
2. zasądza od pozwanego P. L. na rzecz powoda (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w K. kwotę 7.073,00 (siedem tysięcy siedemdziesiąt trzy 00/100) złotych, w tym kwotę 3.600,00 (trzy tysiące sześćset 00/100) złotych kosztów zastępstwa prawnego, tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu;
3. nie obciąża pozwanego P. L. pozostałą częścią kosztów procesu.

Sygn. akt I C 312/16

UZASADNIENIE

W pozwie z 6 lutego 2016 r. powód (...) spółka z o.o. z/s w K. wniósł o uznanie za bezskuteczną umowę darowizny z 11 października 2013 r. sporządzoną w formie aktu notarialnego, mocą której S. L. darował pozwanemu P. L. zabudowaną nieruchomość położoną w O., dla której Sąd Rejonowy w Kępnie V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) - dla ochrony wierzytelności powoda wobec S. L. w kwocie 69.150 zł, wynikającej z obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, orzeczonego skazującym wyrokiem karnym. (pozew – k.2-7)

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i nieobciążanie kosztami procesu. (protokół rozprawy – k.65-67)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowi przysługuje względem odpowiadających solidarnie G. G., M. G., J. P. i S. L. wierzytelność w kwocie 69.150 zł, wynikająca z obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, do którego doszło w 2006 r., orzeczonego wyrokiem Sądu Rejonowego w Kępnie z 25 listopada 2008 r. w sprawie o sygn. akt II K 26/08, utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Kaliszu z 19 maja 2009 r., w sprawie o sygn. akt IV Ka 79/09.

(dowód: wyroki - k.20-23, k. 309-310odwr. i 356 akt II K 26/08)

Na podstawie aktu poświadczenia dziedziczenia z 2 października 2013 r. sporządzonego przed notariuszem B. O. w Kancelarii Notarialnej mieszczącej się w K. Rep. A nr 8165/2013, S. L. nabył, jako wyłączny spadkobierca po zmarłej 22 marca 2011 r. K. L., zabudowaną nieruchomość położoną w O., gmina Ł., stanowiącą działki o numerach ewidencyjnych (...) o łącznej powierzchni 0,7100 ha, dla której Sąd Rejonowy w Kępnie V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...).

(dowód: akt poświadczenia dziedziczenia – k. 133-134 akt księgi wieczystej)

Następnie umową darowizny z 11 października 2013 r. sporządzoną w formie aktu notarialnego przed notariuszem B. O. w Kancelarii Notarialnej mieszczącej się w K., Rep. A nr 8501/2013 S. L. darował przedmiotową nieruchomość pozwanemu, z jednoczesnym ustanowieniem służebności mieszkania na jego rzecz w zakresie korzystania z budynku położonego na działce nr (...).

(dowód: akt notarialny – k. 130-131odwr. akt księgi wieczystej)

Pozwany jest synem S. L..

(bezsporne)

30 października 2009 r. powód wszczął przeciwko dłużnikom egzekucję. W jej toku ustalono, że S. L. nie pobiera emerytury, renty ani zasiłków. Postanowieniem z 8 stycznia 2016 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kępnie J. B. zawiesił postępowanie egzekucyjne na wniosek wierzyciela, podstawie art. 820 k.p.c. Wierzytelność przysługująca powodowi została dotychczas zaspokojona tylko w części, tj. co do kwoty 23.500 zł.

(dowód: pismo ZUS – k.154 akt egzek. Km 750/09, postanowienie o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego – k.109 akt egzek. Km 750/09; nie zaprzeczone przez pozwanego)

Sytuacja rodzinna i majątkowa, zawód, zatrudnienie i źródła dochodu dłużnika S. L. wskazują na znikomość egzekucji.

(przyznane przez pozwanego na rozprawie)

W dacie zamknięcia rozprawy przedmiotowa nieruchomość nie była obciążona hipoteką.

(dowód: treść elektronicznej księgi wieczystej)

Sąd Rejonowy dokonał oceny dowodów:

Sąd oddalił wnioski dowodowe pozwanego zgłoszone na rozprawie 30 marca 2016 r. z tego powodu, iż zawnioskowani świadkowie mieli zeznawać na okoliczność objętą domniemaniem z art. 528 k.c., które ma charakter domniemania niewzruszalnego. Nie mógł być zatem przedmiotem dowodu z rozumieniu art. 227 k.p.c. fakt, który za pomocą zeznań świadków pozwany starał się wykazać.

Sąd uznał za wiarygodne dokumenty prywatne i urzędowe, na podstawie których powód opierał swe twierdzenia o okolicznościach faktycznych uzasadniających żądanie, tj. że przysługuje mu wobec dłużnika skonkretyzowana wierzytelność o określonej wysokości oraz że doszło między dłużnikiem i pozwanym do zawarcia ubezskutecznianej czynności prawnej. Nie zostały one w żaden sposób zakwestionowane, nadto mają odzwierciedlenie w treści akt

załączonych do niniejszej sprawy: akt karnych, akt księgi wieczystej, akt egzekucyjnych. Zasadnicza część materiału dowodowego nie była więc sporna.

Wprawdzie w toku postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 950/09 nie zostało wydane formalne postanowienie o umorzeniu postępowania wobec S. L. z uwagi na bezskuteczność egzekucji, niemniej jednak pozwany na rozprawie przyznał, że jego ojciec nie miał – poza nabytą w drodze dziedziczenia – żadnego innego majątku i pracował dorywczo. Oświadczenie to w świetle zebranego w sprawie materiału, zwłaszcza wyniku toczącego się przez ponad 6 lat postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi pozwalało fakt bezskuteczności egzekucji uznać, jeśli nie za przyznany (art. 229 k.p.c.), to przynajmniej za niezaprzeczony – ze skutkiem dorozumianego przyznania (art. 230 k.p.c.).

Jeśli chodzi o pierwotną wysokość przysługującej powodowi wierzytelności, to w tym zakresie nastąpiło związanie Sądu w trybie art. 11 k.p.c. ustaleniami prawomocnego wyroku karnego. Pozwany nie zaprzeczył też temu, że doszło jedynie do częściowego zaspokojenia wierzyciela, co ma odzwierciedlenie w aktach komorniczych.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Podstawą materialnoprawną roszczenia jest art. 527 k.c., zgodnie z którym każdy z wierzycieli może domagać się uznania za bezskuteczną w stosunku do niego umowy zawartej przez dłużnika z osobą trzecią, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć (§ 1). Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności (§ 2). Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (§ 3).

Natomiast zgodnie z art. 528 k.c. jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby ta osoba nie wiedziała, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny (art. 529 k.c.)

Wszystkie obiektywne przesłanki roszczenia z art. 527 k.c. są w sprawie spełnione.

Powód na datę dokonania kwestionowanej czynności prawnej miał status wierzyciela, gdyż źródłem zobowiązania dłużnika był czyn niedozwolony z 2006 r.

Dokumentem sporządzonym w formie szczególnej bezsprzecznie udowodnił istnienie czynności prawnej między dłużnikiem i pozwanym, w postaci darowizny.

Następnie wykazał dokumentami wytworzonymi w toku postępowania egzekucyjnego, długotrwałością oraz wynikiem tego postępowania (wyegzekwowano jedynie część długu, i to wyłącznie od pozostałych dłużników solidarnych), że czynność prawna dłużnika została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli. Wskutek niej dłużnik stał się niewypłacalny, bo zbycie jedyne wartościowego składnika majątku mieściło się w granicach przewidywalności, że może to co najmniej ograniczyć zaspokojenie wierzyciela. Ponadto w obliczu ciężącego na dłużniku obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, uzyskanie prawa własności do nieruchomości w wyniku sporządzonego 2 października 2013 r. aktu poświęcenia dziedziczenia, a następnie pozbycie się tego prawa 9 dni później, nie może być interpretowane inaczej niż ewidentne i celowe pokrzywdzenie powoda.

Przesłanka pokrzywdzenia wierzycieli nie budzi też wątpliwości w kontekście braku hipotecznego obciążenia nieruchomości będącej przedmiotem ubezskutechnianej czynności prawnej. Dłużnik jest niewypłacalny lub niewypłacalny w wyższym stopniu w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. wtedy, gdy stan jego majątku jest taki, że uniemożliwia wierzycielowi całkowicie lub częściowo zaspokojenie w drodze egzekucji przysługującej mu względem dłużnika wierzytelności. Czy majątek dłużnika jest w takim stanie, ocenia się według chwili wyrokowania (art. 316 k.p.c.), nie wystarczy więc, aby majątek dłużnika był w stanie niepozwalającym wierzycielowi na pełne zaspokojenie w drodze egzekucji swojej wierzytelności tylko w chwili dokonania czynności prawnej przez dłużnika i wytoczenia powództwa o jej ubezskutechnienie. W przypadku hipoteki obciążającej nieruchomość istotne dla oceny przesłanki pokrzywdzenia jest, czy z wartości nieruchomości pozostałej po odliczeniu hipoteki, wierzyciel mógłby zaspokoić się w całości lub w części. Jeżeli tak, sprzedaż nieruchomości należy uznać za zdziałaną z pokrzywdzeniem wierzycieli w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., co uzasadnia uznanie czynności tej w całości za bezskutečzną w stosunku do wierzytelności skarżącego wierzyciela.

Jeśli chodzi o przesłanki subiektywne (art. 527 § 1 in fine k.c.), to wierzyciel w tym względzie korzystał z domniemań, o jakich mowa w cytowanych wyżej przepisach. Pozwany nie obalił w żaden sposób domniemania z art. 527 § 3 k.c. (stosunek bliskości oparty na pokrewieństwie), nie twierdził bowiem, że nie utrzymywał relacji z ojcem. Natomiast dotyczące tej samej przesłanki domniemanie z art. 528 k.c. – co zasygnalizowano już wcześniej - jest niewzruszalne.

Co do bezpłatnego charakteru czynności prawnej, to nie ulega wątpliwości, że umowa uregulowana przepisami art. 888 i nast. k.c. z zasady nie wiąże się z uzyskaniem ekwiwalentu dla darczyńcy, nawet gdy równocześnie zostanie ustanowiona na jego rzecz służebność osobista. Zresztą na gruncie tej instytucji, pojęcie nieodpłatności jest szeroko rozumiane (zob. wyrok SN z 16 września 2011 r., IV CSK 624/10, niepubl. i z 14 listopada 2012 r., II CSK 206/12, G.Prawna NO (...)).

Nie zaistniała także sytuacja z art. 533 k.c. – pozwany nie zaspokoił w toku procesu wierzyciela S. L. w jakiegokolwiek części; nie wskazał też wystarczającego do jego zaspokojenia mienia dłużnika.

Dla oceny roszczenia nie miało znaczenia też to, że nieruchomość, której spór dotyczy, stanowi centrum życiowe pozwanego i wcześniej należała do jego babci. Trudno, zwłaszcza w obliczu źródła zobowiązania dłużników, dopatrzeć się nadużycia prawa przez powoda, który od siedmiu lat nie może doczekać się naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem przez czterech współsprawców.

W rezultacie Sąd uwzględnił w całości powództwo nakierowane na ochronę przysługującej powodowi, skonkretyzowanej wierzytelności pieniężnej.

Ubocznie można tylko dodać, że S. L. jest tylko jednym z czterech dłużników odpowiadających solidarnie. Zgodnie z art. 441 § 1 k.c., że jeżeli kilka osób ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym, ich odpowiedzialność jest solidarna. Stosownie zaś do treści art. 441 § 2 k.c., jeżeli szkoda była wynikiem działania lub zaniechania kilku osób, ten, kto szkodę naprawił, może żądać od pozostałych zwrotu odpowiedniej części zależnie od okoliczności, a zwłaszcza od winy danej osoby oraz od stopnia, w jakim przyczynił się do powstania szkody. Innymi słowy, w razie gdyby doszło do zaspokojenia wierzyciela z nieruchomości pozwanego, na fakt ten mógłby się powołać S. L. względem pozostałych dłużników solidarnych, domagając się w ramach regresu przypadających na nich części świadczenia odszkodowawczego, z uwzględnieniem stopnia winy (różnicując poszczególne formy i stopnie natężenia winy), rozmiaru przyczynienia się do powstania szkody oraz innych okoliczności (np. motywy działania, faktyczny udział w wyrządzonej szkodzie, względy słusznościowe określone w art. 440 k.c.).

Na podstawie art. 102 k.p.c. obciążono pozwanego, jako przegrywającego spór, obowiązkiem zwrotu przeciwnikowi jedynie części kosztów procesu, tj. całej opłaty sądowej od pozwu oraz 1/2 wynagrodzenia pełnomocnika powoda ustalonego wedle § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych ... (Dz.U. poz. 1804) i 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Za takim rozstrzygnięciem przemawiał fakt, iż pozwany jest młodym człowiekiem, w dacie powstania obowiązku naprawienia

szkody przez swego ojca był małoletni, poza faktem uczestnictwa w umowie darowizny nie był związany ze stroną powodową jakimkolwiek stosunkiem prawnym. Ta bierna postawa pozwanego uzasadniała zasądzenie jedynie na rzecz wygrywającego przeciwnika kosztów opłaty sądowej od pozwu, która była niezbędna do nadania sprawie biegu i połowy kosztów zastępstwa prawnego, które obecnie są relatywnie wysokie, a ponadto sprawa zakończyła się na pierwszym terminie rozprawy.